

Nr 81

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i föräldrabalken m. m.

Genom en den 23 oktober 1970 dagtecknad proposition, nr 186, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden och lagrådets protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om ändring i föräldrabalken,
- 2) lag om ändring i lagen (1958: 640) om ändring i föräldrabalken,
- 3) lag om ändring i lagen (1958: 638) om införande av nya ärvdebalken,
- 4) lag om ändring i giftermålsbalken,
- 5) lag om ändring i namnlagen (1963: 521),
- 6) lag om ändring i lagen (1969: 618) om fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap.

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna I: 1362 av herrar Alexanderson och Ernulf och II: 1580 av fru Fränkel och herr Källstad,

dels de likalydande motionerna I: 1363 av fru Florén-Winther och fröken Stenberg och II: 1581 av herr Nordstrandh.

Redogörelse för motionsyrkandena lämnas på s. 7.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till ändringar i adoptionslagstiftningen. Ändringarna syftar till att så långt möjligt likställa alla adoptivbarn med andra barn i familjerättsligt hänseende. Sålunda föreslås att reglerna för s. k. stark adoption görs tillämpliga på kvarstående äldre s. k. svaga adaptioner. Vidare slopas nuvarande möjligheter att häva adoption. Samtidigt införs möjlighet att adoptera adoptivbarn. I propositionen föreslås dessutom vidgade möjligheter för den som är mellan 20 och 25 år att antaga adoptivbarn.

Övergången från svag till stark adoption föreslås träda i kraft den 1 juli 1971. I övrigt avses ändringarna träda i kraft den 1 januari 1971.

De vid propositionen fogade lagförslagen är av följande lydelse (s. 2—6).

1) Förslag
till
Lag
om ändring i föräldrabalken

Härigenom förordnas i fråga om föräldrabalken
dels att 4 kap. 8—13 §§ och 20 kap. 7 §¹ skall upphöra att gälla,
dels att 4 kap. 1, 3, 4 och 5 §§ samt 20 kap. 5, 6 och 8 §§ skall ha nedan
angivna lydelse,
dels att i balken skall införas en ny paragraf, 4 kap. 7 §, av nedan an-
givna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 KAP.

1 §.

Man eller kvinna, som fyllt tjugufem år, må med rättens tillstånd antaga adoptivbarn.

Man eller kvinna, som fyllt tjugufem år, må med rättens tillstånd antaga adoptivbarn. *Rätt att antaga adoptivbarn tillkommer även den som fyllt tjugu men ej tjugufem år, om adoptionen avser eget barn, makes barn eller makes adoptivbarn eller om synnerliga skäl eljest föreliggande.*

Till adoptivbarn kan antagas jämväl adoptantens barn utom äktenskap. Har barnets moder uppnått myndig ålder, må hon gemensamt med make adoptera barnet, ändå att hon ej fyllt tjugufem år.

3 §.

Makar må ej adoptera annorledes än gemensamt. Dock må ena maken ensam antaga adoptivbarn, där den andre vistas å okänd ort eller är sinnessjuk eller sinnesslö, ävensom eljest med den andres samtycke adop-

Makar må ej adoptera annorledes än gemensamt. Dock må ena maken ensam antaga adoptivbarn, där den andre vistas å okänd ort eller är sinnessjuk eller sinnesslö, ävensom eljest med den andres samtycke adop-

¹ Senaste lydelse av
4 kap. 9 § 1958: 640.
4 kap. 10 § 1969: 157.
4 kap. 12 § 1958: 640.
4 kap. 13 § 1963: 523.
20 kap. 7 § 1958: 640.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

tera dennes barn i äktenskap eller adoptivbarn eller ock eget barn utom äktenskap.

tera dennes barn eller adoptivbarn eller ock eget barn.

4 §.

Andra än — — — — — antaga adoptivbarn.

Ej heller må adoptivbarn i adoptantens livstid ånyo adopteras av annan än dennes make.

5 §.¹

Utan eget — — — — — han tillfrågas.

Den som ej fyllt tjugu år må ej adopteras utan föräldrarnas samtycke. Moderns samtycke skall hava lämnats sedan hon hunnit tillräckligt återhämta sig efter nedkomsten. Är endera av föräldrarna sinnessjuk, sinnesslö, utan del i vårdnaden eller å okänd ort, vare hans samtycke ej erforderligt. Är sådant fall för handen beträffande båda föräldrarna, skall i stället förmyndarens samtycke inhämtas.

Den som ej fyllt tjugu år må ej adopteras utan föräldrarnas samtycke. Moderns samtycke skall hava lämnats sedan hon hunnit tillräckligt återhämta sig efter nedkomsten. Vid adoption av adoptivbarn skall i stället inhämtas samtycke av adoptanten eller, om make adopterat andre makens barn, av makarna.

Samtycke fordras ej av den som är sinnessjuk, sinnesslö, utan del i vårdnaden eller å okänd ort. Är sådant fall för handen beträffande envar av dem som enligt andra stycket skall samtycka till adoptionen, skall i stället samtycke inhämtas från barnets förmyndare.

Den som — — — — — förmyndarens samtycke.

7 §.²

Såvitt angår adoptivbarnets ställning till adoptanten och dennes släktingar upphör all verkan av adoptionen, om

1. adoptivbarnet adopteras av annan än adoptantens make, eller

2. adoptanten ingår äktenskap med adoptivbarnet.

¹ Senaste lydelse 1969: 157.

² Förutvarande 7 § upphävd genom 1958: 640.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

20 KAP.

5 §.¹

Laga domstol — — — — — sitt hemvist.

Ärende om adoptivförhållandes hävande upptages av rätten i den ort, där adoptanten eller, om han är död, adoptivbarnet har sitt hemvist.

6 §.¹

I ärende om antagande av adoptivbarn skall rätten *söka* inhämta upplysningar om barnet och *adoptanten* ävensom huruvida vederlag eller bidrag till barnets underhåll är givet eller utfäst. Har barnet ej fyllt aderton år, skall yttrande inhämtas *såväl* från barnavårdsnämnden i den församling, där *adoptanten* är kyrkobokförd, *som ock, där* barnavårdsman förordnats för barnet, från den barnavårdsnämnd, som har att utöva tillsyn å barnavårdsmannens verksamhet, och eljest från barnavårdsnämnden i den församling, där *föräldrarna eller den av dem* som har vårdnaden om barnet är kyrkobokförd.

Fader eller moder, vars samtycke till adoptionen ej erfordras, varde ändock hörd, där det kan ske. Finnes särskild förmyndare, vars samtycke ej erfordras, skall ock han höras.

I fall, varom i 4 kap. 12 § andra stycket sägs, lämne rätten arvingar efter den avlidne adoptanten som avses i 2 kap. 3 § tillfälle att yttra sig.

I ärende om antagande av adoptivbarn skall rätten inhämta upplysningar om barnet och *sökanden* ävensom huruvida vederlag eller bidrag till barnets underhåll är givet eller utfäst. Har barnet ej fyllt aderton år, skall yttrande inhämtas från barnavårdsnämnden i den församling där *sökanden* är kyrkobokförd *samt, om* barnavårdsman förordnats för barnet, från den barnavårdsnämnd, som har att utöva tillsyn å barnavårdsmannens verksamhet, och eljest från barnavårdsnämnden i den församling där *den* som har vårdnaden om barnet är kyrkobokförd.

Fader eller moder, vars samtycke till adoptionen ej erfordras, varde ändock hörd, där det kan ske. *Vid adoption av adoptivbarn skall vad nu sagts i stället gälla adoptanten eller, om make adopterat andra makens barn, envar av makarna.* Finnes särskild förmyndare, vars samtycke ej erfordras, skall ock han höras.

8 §.

Mot rättens beslut i ärende om antagande av adoptivbarn *eller adoptivförhållandes hävande* må talan fullföljas av *envar, som äger göra ansökan därom* eller som skall höras i ärendet.

Mot rättens beslut i ärende om antagande av adoptivbarn må talan fullföljas av *sökanden* eller *den* som skall höras i ärendet.

¹ Senaste lydelse 1958: 640.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

Har adoptivförhållande upplösts genom beslut om hävande som meddelats före utgången av år 1970, gäller äldre bestämmelser i fråga om rättsverkan av sådant beslut.

2) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen (1958: 640) om ändring i föräldrabalken

Härigenom förordnas, att punkterna 1—3 i övergångsbestämmelserna till lagen (1958: 640) om ändring i föräldrabalken skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1971.

3) Förslag

till

Lag

om ändring i lagen (1958: 638) om införande av nya ärvdabalken

Härigenom förordnas, att 4 § lagen (1958: 638) om införande av nya ärvdabalken skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1971. Paragrafen gäller dock fortfarande i fråga om rätt till arv på grund av adoptivförhållande och till underhållsbidrag ur kvarlåtenskap efter den som avlidit dessförinnan.

4) Förslag

till

Lag

om ändring i giftermålsbalken

Härigenom förordnas, att 2 kap. 12 § giftermålsbalken skall upphöra att gälla vid utgången av år 1970.

Motionsyrkandena

I *motionerna I: 1362* av herrar Alexanderson och Ernulf och *II: 1580* av fru Fränkel och herr Källstad hemställes, ”*dels* att riksdagen måtte för sin del besluta om en övergångsbestämmelse i den föreslagna lagen om ändring i föräldrabalken av innebörd att adoptant genom ett anmälningsförfarande hos domstol under tiden fram till lagens ikraftträdande får möjlighet att bibehålla adoptionen enligt reglerna om s. k. svag adoption, *dels* att vederbörande utskott utarbetar erforderlig lagtext, *dels* att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att en såvitt möjligt effektiv information ges såväl om innebörden av övergången från svag till stark adoption som om möjligheten att låta svag adoption bestå”.

I *motionerna I: 1363* av fru Florén-Winther och fröken Stenberg och *II: 1581* av herr Nordstrandh hemställes, ”att riksdagen måtte I. besluta att undantag från övergående till stark adoption genom retroaktivt verkande lagstiftning skall kunna beviljas om kontrahenterna så önskar; II. uttala att kontrahenterna i äldre adoptionsförhållanden bör tillfrågas huruvida de önskar övergång till stark adoption”.

Beträffande de skäl motionärerna åberopar till stöd för sina yrkanden får utskottet — i den mån redogörelse därför inte lämnas i utskottets yttrande — hänvisa till *motionerna I: 1362* och *I: 1363*.

Departementschefen vid lagrådsremissen

Vid lagrådsremissen anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Geijer*, följande.

Övergång från svag till stark adoption. Det ligger i sakens natur att adoptivbarn normalt får en mycket stark anknytning till adoptanten och dennes släkt, under det att den faktiska förbindelsen mellan barnet och dess biologiska släkt, särskilt vid spädbarnsadoption, definitivt upphör i och med adoptionen. Dessa förhållanden åberopades också som skäl för den år 1958 genomförda övergången från svag till s. k. stark adoption. Denna senare adoptionsform innebär att adoptivbarn i rättsligt hänseende helt införlivas med adoptantens släkt samtidigt som de rättsliga banden mellan barnet och dess egen släkt skärs av. Tidigare gällde att de biologiska föräldrarna var skyldiga att bidra till barnets underhåll, om adoptivföräldrarna blev ur stånd till det. Vidare fanns arvsrätten mellan adoptivbarnet och dess biologiska släktingar i princip kvar. Adoptivbarnets arvsrätt efter adoptanten var underkastad den inskränkningen att arvsrätten inte fick inkräkta på

bröstarvinges laglott. Vidare hade adoptanten och dennes avkomlingar endast en begränsad arvsrätt efter barnet och i övrigt grundade adoptivförhållandet inte någon arvsrätt.

Vid tiden för införandet av den starka adoptionen ansågs att den rättsställning barnet får genom den nya adoptionsformen så väsentligt skiljer sig från barnets ställning vid svag adoption, att de nya reglerna borde gälla för äldre fall bara under förutsättning att domstol på ansökan av adoptanten och efter särskild prövning förklarat att adoptionen skall föras in under de nya reglerna. Prövningen skulle ske på i princip samma sätt som vid vanlig adoption. Tiden för ansökan om övergång från svag till stark adoption begränsades emellertid till fem år efter det att de nya reglerna trädde i kraft den 1 juli 1959. Ansökningstiden utgick således den 30 juni 1964.

Under förarbetena till 1958 års lagstiftning framhölls att man kunde förvänta att åtskilliga adoptanter skulle begagna sig av möjligheten till övergång från svag till stark adoption. Tillgängliga statistiska uppgifter visar emellertid, att möjligheten har utnyttjats bara i ett mycket begränsat antal fall. Från år 1918, då adoptionsinstitutet infördes i vårt land, och fram till år 1959 torde närmare 70 000 adoptioner ha kommit till stånd. Antalet ärenden om övergång från svag till stark adoption uppgår emellertid endast till uppskattningsvis mellan 3 000 och 4 000.

I departementspromemorian föreslås att reglerna för stark adoption nu görs tillämpliga på alla kvarstående svaga adoptioner. Förslaget har fått ett positivt mottagande i det stora flertalet remissyttranden. Från några håll framförs emellertid kritiska synpunkter, främst mot bakgrund av förslagets verkningar i arvsrättsligt hänseende.

För egen del vill jag till en början framhålla att det givetvis är svårt att med säkerhet fastställa orsaken till att utvecklingen i fråga om frivillig övergång från svag till stark adoption blivit en annan än man räknade med vid tillkomsten av 1958 års lagstiftning. Mot bakgrund särskilt av den nära faktiska anknytning till adoptanten och dennes släkt som adoptivbarnet normalt får genom adoption kan det låga antalet ärenden om övergång till stark adoption emellertid inte rimligtvis antas bero på en negativ inställning från adoptanterna i gemen till den starka adoptionsformen. Som framhålls i departementspromemorian får förklaringen sökas i andra omständigheter, såsom att adoptanterna många gånger saknat kännedom om möjligheten att begära övergång till stark adoption eller i varje fall om den rättsliga effekten av att sådan övergång inte kom till stånd. Det är vidare sannolikt att åtskilliga av de adoptanter, som känt till övergångsbestämmelserna till 1958 års lagstiftning, inte kommit sig för med att ta initiativ till ett domstolsförfarande, som inte skulle leda till någon omedelbart märkbar förändring i det faktiska förhållandet mellan adoptant och adoptivbarn.

Som framhålls i departementspromemorian är det givetvis i och för sig otillfredsställande att för ett betydande antal adoptioner allttjämt gäller reg-

ler, vilka återspeglar en föråldrad syn på adoptionsinstitutet. För de berörda kontrahenterna lär det vara svårt att förstå varför rättsverkningarna av adoption är olika, beroende på om adoptionen skett före den 1 juli 1959 eller senare. I det stora flertalet äldre adoptivförhållanden torde såväl adoptivföräldrarna och barnet som barnets biologiska föräldrar utgå från att barnet rättsligt sett är likställt med ett adoptantens eget barn.

Mot bakgrund av dessa förhållanden framstår det enligt min mening som angeläget att rättsreglerna för äldre adoptivförhållanden reformeras så att de bringas i bättre överensstämmelse med numera gängse uppfattning om rättsverkningarna av adoption.

Promemorieförslaget innebär till en början att de biologiska föräldrarnas subsidiära underhållsskyldighet faller bort. I ett remissyttrande hävdas att denna underhållsskyldighet bör stå kvar av hänsyn till adoptivbarnet. Jag vill med anledning därav framhålla att den subsidiära underhållsskyldigheten redan nu torde sakna nämnvärd praktisk betydelse. Enligt promemorian har socialstyrelsen på förfrågan upplyst att man inte känner till något fall under de senaste tre decennierna där frågan har aktualiserats. I fråga om det stora flertalet barn som adopterats före den 1 juli 1959 gäller vidare att de överhuvudtaget inte är i behov av något underhåll, eftersom de är vuxna och kan försörja sig själva. Mot bakgrund härav finns enligt min mening inte anledning att för adoptivbarn i äldre adoptivförhållanden behålla regler om rätt till underhåll som avviker från vad som gäller för andra barn. Jag biträder alltså promemorieförslaget på denna punkt.

I arvsrättsligt hänseende innebär promemorieförslaget praktiskt betydelsefulla förändringar. De arvsrättsliga banden mellan barnet och dess biologiska släkt skärs sålunda av. I stället utsträcks arvsrätten i förhållande till adoptanten och dennes släktingar så att den blir densamma som i förhållandet mellan adoptantens eget barn samt adoptanten och dennes släktingar.

Några remissinstanser hävdar att förslaget i vissa fall kan leda till resultat som för de berörda kontrahenterna kommer att framstå som oväntade och orimliga. Därvid åsyftas främst sådana fall där adoptionen skett under den förutsättningen att arvsrätten mellan barnet och dess biologiska släktingar skulle bestå. Dessa remissinstanser anser det därför lämpligast att berörda parter genom någon form av anmälnings- eller ansökningsförfarande själva får ta ställning till huruvida de äldre eller de nyare arvsreglerna skall gälla.

För min del kan jag inte finna det rimligt att vissa adoptivbarn skall ha en annan arvsrättslig ställning än andra eller att de skall inta en särställning i förhållande till adoptantens eget barn. Nuvarande regler för äldre adoptivförhållanden medför att adoptivbarnet har arvsrätt i två släkter, nämligen både den biologiska slakten och adoptivslakten. Som framhålls i departementspromemorian är det från både principiell och praktisk synpunkt mest tilltalande att adoptivbarn alltid har arvsrätt på samma sätt

som andra barn, dvs. full arvsrätt i den släkt dit barnet faktiskt närmast hör. Att detta normalt är adoptivsläkten torde svårigen kunna förnekas.

Jag är väl medveten om att det bland kvarstående svaga adoptioner kan finnas en del fall, där adoption kommit till stånd under den förutsättningen att adoptivbarnet även efter adoptionen skall ha kontakt och känna samhörighet med sin biologiska släkt. Hovrätten över Skåne och Blekinge anför som exempel på sådana fall att två avlidna makars barn adopteras av ett syskon till någon av makarna eller att ett skilsmässobarn adopteras av sin styvfar eller styvmor.

I sammanhanget måste emellertid beaktas att arvsrättsliga regler inte kan utformas så att de tillgodoser allas önskemål. De måste rimligtvis ta sikte på normalsituationer. För de fall då avvikelser är önskvärda kan den åsyftade successionsrättsliga regleringen åstadkommas genom upprättande av testamente. Jag delar den i departementspromemorian uttalade uppfattningen att den inskränkning i testationsfriheten, som bröstarvinges rätt till laglott f. n. utgör, inte kan tillmätas någon avgörande betydelse i detta sammanhang. Möjligheten att upprätta testamente är enligt min mening tillräcklig även när det gäller behovet att kunna neutralisera verkningarna av de övriga ändringar i arvsreglerna som promemorieförslaget innebär.

Som tidigare nämnts har under remissbehandlingen från några håll framförts förslag om att man borde ge berörda parter möjlighet att, beroende på omständigheterna i det särskilda fallet, avgöra om de önskar övergång från svag till stark adoption. Hovrätten över Skåne och Blekinge förordar sålunda att rätten för adoptanten att ansöka om övergång från svag till stark adoption införs på nytt. Även förslag till andra övergångsordningar har förts fram.

Erfarenheterna av övergångsbestämmelserna i 1958 års lagstiftning visar enligt min mening att hovrättens förslag inte är någon framkomlig väg. Att, som moderata samlingspartiets kvinnoförbund tänker sig, i någon form tillfråga kontrahenterna i alla äldre adoptivförhållanden huruvida de önskar övergång till stark adoption, torde vara praktiskt närmast omöjligt och i varje fall alltför omständligt. Från försäkringshåll har ifrågasatts om man inte bör bereda parterna i adoptivförhållandena möjlighet att göra anmälan eller ansökan om att äldre arvsregler alltjämt skall gälla. Denna tanke diskuteras i departementspromemorian. De praktiska och tekniska skäl mot en sådan ordning som anförts i promemorian anser jag emellertid bärande.

I enlighet med det anförda ansluter jag mig i likhet med det alldeles övervägande antalet remissinstanser till förslaget att reglerna för stark adoption görs omedelbart tillämpliga på alla kvarstående svaga adoptioner.

I promemorian har föreslagits att reformen skall omfatta också sådana svaga adoptioner där adoptanten eller adoptivbarnet avlidit medan äldre lag gällde. Under remissbehandlingen har från något håll framförts kritik häremot. För egen del anser jag dock, att de skäl som i promemorian an-

förts till stöd för denna lösning är bärande. Jag vill också framhålla, att allmänheten säkert skulle ha svårt att förstå, varför enbart den omständigheten att adoptanten avlidit skall medföra att adoptivbarnet behåller sin arvsrätt efter sin biologiska släkt. Enligt min mening skulle det verka förvirrande, om man även i fortsättningen för adoptionsfallen skulle behöva arbeta med dubbla arvsrättsliga regelsystem. I och för sig kan det visserligen i det enskilda fallet te sig egendomligt, att ett adoptivbarn, vars adoptant avlidit för många år sedan, inträder som arvinge efter adoptantens släktingar trots att adoptivbarnet vid flera tidigare arvfall inom adoptivsläkten saknat arvsrätt. Effekter av liknande art uppkommer emellertid i större eller mindre utsträckning vid varje ändring av de arvsrättsliga reglerna.

Jag biträder även förslaget i promemorian om hur reformen lagtekniskt bör genomföras. De nya reglerna bör träda i kraft den 1 januari 1971.

Ändringarna i arvsreglerna får stor praktisk betydelse. Som tidigare har framgått kan de i vissa fall påkalla att testamente upprättas eller ändras. Det kan också i en del fall bli aktuellt att jämka förmånstagarförordnanden. Det är därför särskilt angeläget att allmänheten får kännedom om de förestående lagändringarna. Jag avser också att före ikraftträdandet vidtaga särskilda åtgärder för att informera allmänheten om reformen.

Under de nordiska departementsöverläggningarna har man på finländsk sida förklarat sig benägen att vid den övergång till stark adoption som torde komma att äga rum i Finland under år 1971 låta de nya lagreglerna gälla även för tidigare adoptioner. Från dansk och norsk sida har framhållits att förhållandena där inte är desamma som i Sverige. Någon reform av reglerna för äldre adoptioner är därför inte aktuell i Danmark och Norge. I Danmark är det alljämt möjligt att genomföra adoption med bibehållande av de arvsrättsliga banden till den biologiska släkten. Vidare står möjligheten för adoptant att ansöka om övergång från svag till stark adoption fortfarande öppen. Från norsk sida har erinrats om att adoptanter alltsedan 1935 års adoptionslagsiftning och fram till 1956 års ändringar har haft möjlighet att välja mellan svag och stark adoption. De svaga adoptionerna under denna tid uppgick till endast omkring 2 % av samtliga fall.

Med hänsyn till de olika utgångspunkter som sålunda föreligger i de nordiska länderna kan fullständig nordisk rättslikhet beträffande reglerna om övergång från svag till stark adoption inte komma till stånd. Ett genomförande av det svenska förslaget leder emellertid inte till ökad rättsolikhet mellan länderna utan snarare till en minskning av de skillnader som nu finns.

I fråga om förslagets återverkningar i arvs- och gåvoskattehanseende må framhållas följande. Enligt 28 § förordningen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt likställs adoptivförhållande i skattehänseende med biologisk släktskap. Denna regel infördes i samband med tillkomsten av den

starka adoptionen. Vidare gäller bl. a. att testamentslott eller gåva från de biologiska föräldrarna till deras bortadopterade barn alltid beskattas efter lägsta skatteklass. Chefen för finansdepartementet har vid samråd i frågan funnit att en generell övergång från svag till stark adoption inte bör föranleda någon ändring i nämnda hänseende.

Hävande av adoptivförhållande m. m. Som förut har redovisats innehåller 4 kap. föräldrabalken (FB) regler om att adoptivförhållande under vissa förutsättningar kan hävas av domstol i adoptantens eller adoptivbarnets intresse. Hävande kan också ske när parterna är ense därom. Slutligen har barnets biologiska föräldrar möjlighet att få adoptionen hävd efter adoptantens död. Ny adoption kan i princip inte komma i fråga så länge den tidigare adoptionen består. Dessa regler har i sina grunddrag kvarstått oförändrade sedan adoptionsinstitutet infördes i svensk rätt. Med anledning av en hemställan från 1967 års riksdag har i departementspromemorian gjorts en översyn av reglerna om hävande av adoptivförhållande. Promemorian utmynnar i ett förslag om att möjligheten att häva adoptivförhållande tas bort. Enligt promemorieförslaget skall i stället införas regler som möjliggör att adoptivbarn kan adopteras på nytt.

Praktiskt taget alla remissinstanser har anslutit sig till förslaget. Svea hovrätt anser dock att det även i fortsättningen bör finnas möjlighet att häva adoptivförhållande i adoptivbarnets intresse.

För egen del vill jag först erinra om att hävande av adoption numera förekommer mycket sällan. Reglerna härom har alltså begränsad praktisk betydelse. Jag delar emellertid den i promemorian framförda uppfattningen, att det från principiell synpunkt är följdriktigt att adoptivförhållande görs oupplösligt på samma sätt som biologisk släktskap, så att adoptivbarn också i det hänseendet blir jämställda med andra barn. Även de i promemorian i övrigt anförda skälen för den föreslagna reformen finner jag vägande. Hävande av adoptivförhållande på ansökan av adoptanten kan leda till det från social synpunkt olyckliga resultatet att barnet kommer att stå ensamt utan både biologiska föräldrar och adoptivföräldrar. Rätten för adoptionskontrahenterna att efter överenskommelse få adoptionen upplöst strider mot den i vårt land gällande principen att börds- och statusfrågor är undandragna parternas fria dispositionsrätt. Nuvarande möjlighet att häva adoption efter adoptantens död blir överflödig, om adoptivbarn kan adopteras på nytt. Frågan om borttagande av möjligheten att häva adoption i adoptivbarnets intresse kan förefalla mera tveksam. Det är här främst fråga om sådana fall där adoptanten uppträder olämpligt mot barnet eller av annan anledning inte längre bör ha hand om det. Inte heller här finns emellertid enligt min mening anledning att göra skillnad mellan adoptivbarn och andra barn. De möjligheter som lagstiftningen erbjuder att i nu åsyftade

fall ingripa till barnets skydd gäller även adoptivbarn och kan utnyttjas lika effektivt för den ena som för den andra kategorien barn.

Som skäl mot förslaget att helt slopa nuvarande hävanderegler åberopar Svea hovrätt bl. a. att utländsk adoptionslagstiftning vanligen medger någon möjlighet att häva adoption. Jag kan inte finna att denna omständighet är något avgörande hinder mot den ifrågasatta reformen. För övrigt må erinras om att det saknas möjlighet att häva adoption i engelsk rätt och i fransk rätt vid stark adoption. Vad gäller de nordiska länderna torde man på finländsk sida vara beredd att följa det svenska förslaget i samband med att förslag till ny adoptionslagstiftning läggs fram i Finland nästa år. I Danmark och Norge lär man däremot komma att behålla viss möjlighet att häva adoption i adoptivbarnets intresse, under det att övriga hävandemöjligheter i varje fall torde inskränkas väsentligt. De sakliga skälen för det svenska förslaget har enligt min mening sådan tyngd att man får acceptera den rättsolikhet mellan de nordiska länderna som uppkommer, särskilt som skillnaderna kan antas sakna större praktisk betydelse.

På grundval av dessa överväganden förordar jag att promemorieförslaget i denna del genomförs.

Nuvarande möjlighet att häva adoptivförhållande efter överenskommelse torde ibland ha utnyttjats i syfte att möjliggöra äktenskap mellan adoptanten och adoptivbarnet. Ett bestående adoptivförhållande utgör nämligen enligt 2 kap. 12 § giftermålsbalken hinder mot äktenskap mellan kontrahenterna. Frågan om äktenskapshindren övervägs f. n. av familjelagssakkunniga. För att någon saklig förändring i fråga om möjligheterna för adoptant och adoptivbarn att ingå äktenskap inte skall åstadkommas i nu ifrågavarande sammanhang föreslås i promemorian att nämnda lagrum i giftermålsbalken upphävs. Vidare förordas en speciell regel i 4 kap. 7 § FB om att rättsverkningarna av adoption upphör vid giftermål mellan adoptant och adoptivbarn. Jag ansluter mig till detta förslag, som inte mött någon erinran under remissbehandlingen.

Ny adoption bör i princip kunna ske i alla de fall då adoption nu är möjlig. Ett slopande av hävandereglerna aktualiserar emellertid frågan om vissa jämkningar i nuvarande beslämmelser i detta hänseende.

Enligt 4 kap. 1 § andra stycket FB kan till adoptivbarn antas adoptantens barn utom äktenskap. Härav följer motsättningsvis att barn i äktenskap inte kan adopteras av de biologiska föräldrarna. Dessa har emellertid f. n. vissa möjligheter att ta tillbaka barnet sedan adoptionen hävts. Vill föräldrarna eller någon av dem ta tillbaka barnet, skall detta enligt promemorieförslaget i fortsättningsen kunna ske genom att de adopterar barnet. Förslaget har godtagits under remissbehandlingen.

För egen del vill jag framhålla, att det torde vara sällsynt att de biologiska föräldrarna eller någon av dem önskar ta tillbaka ett bortadopterat

barn. I all synnerhet gäller detta de fall då barnet har äktenskaplig börd. Sådana fall torde emellertid ha förekommit. Den i promemorian förordade lösningen, som kan sägas vila på tanken att en adoption ersätter det biologiska släktskapsförhållandet, är principiellt tillfredsställande. Det synes mig sålunda följdriktigt att de biologiska föräldrarna skall kunna ta tillbaka barnet endast genom ny adoption. Jag vill därför ansluta mig till promemorieförslaget. Som framhålls i promemorian torde man kunna utgå från att domstolarna inom ramen för den allmänna lämplighetsprövning som skall ske enligt 4 kap. 6 § FB undersöker, om en begärd adoption av eget barn i äktenskap tjänar något förnuftigt ändamål och tillåter adoption endast när så är fallet.

Enligt 4 kap. 3 § FB får makar i princip bara adoptera gemensamt. Ena maken får dock ensam antaga adoptivbarn om den andra maken vistas på okänd ort eller är sinnessjuk eller sinnesslö. Vidare får make med den andres samtycke adoptera dennes barn i äktenskap eller adoptivbarn samt eget barn utom äktenskap.

I promemorian föreslås att möjligheten att adoptera makes barn utsträcks till att gälla också barn utom äktenskap. Rätten att med makes samtycke adoptera eget barn skall enligt förslaget vidgas till att omfatta också barn i äktenskap.

Ingen remissinstans anser att skillnad i förevarande hänseende bör göras mellan barn i och utom äktenskap. Domareföreningen ifrågasätter emellertid om inte reglerna skulle bli mera lättförståeliga ifall undantagen från principen att makar skall adoptera gemensamt begränsas till de fall då den andra maken vistas på okänd ort eller är sinnessjuk eller sinnesslö eller då det är fråga om adoption av eget barn.

Domareföreningens förslag innebär en betydande omläggning av ordningen för äkta makes adoptionsrätt. Det föreligger enligt min mening inte tillräckliga skäl att ta bort möjligheten för make att med den andra makens samtycke adoptera dennes barn. Jag vill för min del i stället ansluta mig till promemorieförslaget på denna punkt.

I ett par remissyttranden framhålls att de i 4 kap. 3 § FB använda uttrycken "sinnessjuk" och "sinnesslö" är föråldrade. Detta kan i och för sig vara riktigt. Eftersom uttrycken i fråga används i andra lagrum i föräldrabalken är jag emellertid inte beredd att i detta begränsade sammanhang förorda en mera tidsenlig terminologi. Innebörden av den åsyftade bestämmelsen får anses vara att vederbörande skall på grund av psykisk sjukdom eller psykisk utvecklingsstörning vara ur stånd att förstå innebörden av ett samtycke till adoption.

Enligt 4 kap. 4 § första stycket FB får endast makar adoptera gemensamt. En remissinstans förordar, att det införs möjlighet för dem som bildar familj utan att gifta sig att gemensamt antaga adoptivbarn. Jag har i och för sig förståelse för denna tanke. Förslaget är emellertid oförenligt med Euro-

parådets konvention om adoption av barn, som Sverige har anslutit sig till. Enligt artikel 6 i konventionen får barn nämligen adopteras bara av makar eller av en person. Jag kan därför inte ansluta mig till tanken att nu införa vidgade möjligheter till gemensam adoption.

Enligt promemorian bör en ny adoption av ett förut adopterat barn medföra att barnet infogas i den nye adoptantens familj som om det var dennes eget barn. Några rättsliga band till den första adoptanten och dennes släktingar eller till de biologiska släktingarna skall enligt förslaget inte finnas kvar. Förslaget har godtagits av remissinstanserna. Jag vill också för egen del ansluta mig till det. Jag biträder vidare de i promemorian förordade reglerna om förfarandet vid ny adoption, vilka innebär att nuvarande bestämmelser om adoption i princip blir tillämpliga.

Som en konsekvens av att möjligheten att häva adoptivförhållande tas bort måste man upphäva reglerna i 15 § andra stycket i namnlagen om verkan i namnrättsligt hänseende av att adoptivförhållande hävs. Enligt 3 § första stycket i namnlagen förvärvar den som antas till adoptivbarn därigenom adoptantens eller, om han adopteras av makar, adoptivfaderns släktnamn. Rätten kan dock tillåta, att adoptivbarnet behåller det släktnamn barnet hade före adoptionen. Enligt tredje stycket första punkten samma paragraf kan adoptivbarn, som förvärvat adoptants släktnamn, framför detta som tilläggsnamn bära det släktnamn barnet hade före adoptionen. Har adoptivbarnet behållit sitt tidigare släktnamn, kan det med stöd av styckets andra punkt bära adoptantens släktnamn som tilläggsnamn.

Under remissbehandlingen har CFU förordat, att rätten för adoptivbarn att bära tilläggsnamn upphävs. Med anledning härav vill jag erinra om att reglerna om adoptivbarns rätt att behålla tidigare släktnamn resp. rätt att bära delta som tilläggsnamn har sin grund i att adoption ibland sker utan att barnets samhörighet med dess biologiska föräldrar bryts (prop. 1963: 37 s. 57). Undantagsvis kan barnet ha ett intresse av att utåt markera den samhörighet det känner med sin biologiska släkt. I vissa fall kan också rent praktiska skäl tala för nuvarande ordning, t. ex. när adoption sker först sedan barnet under längre tid burit sitt tidigare släktnamn. Jag är därför inte beredd att biträda CFU:s förslag.

Det förhållandet att adoptivbarn enligt vad jag tidigare har föreslagit skall kunna adopteras på nytt torde inte behöva medföra ändring i 3 § i namnlagen. Bestämmelsen i 3 § tredje stycket första punkten i namnlagen kommer vid fall av omadoption normalt att innebära att den förste adoptantens släktnamn kan användas som tilläggsnamn före det namn som barnet förvärvat genom den nya adoptionen. Om barnet efter ny adoption behåller sitt tidigare släktnamn, kan det enligt tredje stycket andra punkten bära den andre adoptantens släktnamn som tilläggsnamn.

Som förordas i departementspromemorian bör de föreslagna ändringarna träda i kraft den 1 januari 1971.

De i promemorian föreslagna övergångsbestämmelserna innebär, att beslut om hävande av adoptivförhållande inte kan meddelas efter reformens ikraftträdande. Flera remissinstanser anser, att undantag bör göras för ärenden om hävande som är anhängiga vid ikraftträdandet. Jag är medveten om att sådana undantag ofta görs vid lagändringar av liknande art. I detta fall är den konkreta frågeställningen, huruvida tidpunkten för ansökan om hävande eller tiden för beslutet i ärendet skall vara avgörande för om hävande kan komma till stånd. Vilken lösning man än väljer kan det inte undvikas, att resultatet i ett enskilt fall kan förefalla slumpartat. För egen del finner jag det mest tilltalande, att beslut om hävande överhuvudtaget inte kan meddelas efter det att lagen trätt i kraft. Jag biträder alltså promemoriaförslaget.

I 6 kap. 2 § lagen (1904: 26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, förmynderskap och adoption finns vissa regler om hävande av adoption i internationellrättsliga sammanhang. Reglerna innebär bl. a. att hävande av adoption här i riket kan ske bara om anledning därtill föreligger enligt svensk lag (NJA II 1917 s. 519). För internordiska förhållanden gäller i stället bestämmelserna i förordningen (1931: 429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap. Förordningen bygger på en år 1931 ingången konvention mellan de nordiska länderna (SÖ 1931: 19).

Genomförs förslaget att slopa hävanderegler i 4 kap. FB, bör 1904 års lags regler i ämnet tydligtvis ändras. I betänkandet Internationell adoptionsrätt (SOU 1969: 11) har framlagts förslag till lag om internationellrättsliga förhållanden rörande adoption. Förslaget avses ersätta 6 kap. i 1904 års lag. Jag räknar med att under nästa år lägga fram förslag till lagstiftning på grundval av betänkandet. Mot bakgrund härav talar enligt min mening övervägande skäl för att man inte nu tar upp frågan om ändring av hävanderegler i 1904 års lag. I samband med behandlingen av 1969 års betänkande får också bedömas huruvida anledning föreligger till ändring i 1931 års konvention och förordning.

Adoptionsåldern. Lägsta ålder för antagande av adoptivbarn har alltsedan adoptionsinstitutets tillkomst år 1917 varit 25 år. Det enda undantaget från denna åldersgräns är att moder till barn utom äktenskap får tillsammans med sin make adoptera barnet när hon uppnått myndig ålder.

I departementspromemorian föreslås att adoptionsåldern sänks till 20 år och att nuvarande specialregel för moder till barn utom äktenskap utgår såsom överflödig. Förslaget har fått ett positivt mottagande i flertalet remissyttranden. Vissa remissinstanser, däribland socialstyrelsen, anser emellertid att nuvarande 25-årsgräns bör behållas som huvudregel men att undantag skall kunna göras när speciella skäl föreligger. I något yttrande hävdas att gällande regler bör behållas.

Helt bortsett från nuvarande åldersgräns torde, som framhålls i promemorian, frågan om antagande av adoptivbarn sällan bli aktuell i fall då adoptanten ännu inte uppnått 25 års ålder. I vissa fall kan emellertid denna åldersgräns lägga hinder i vägen för en i och för sig motiverad adoption. Så kan t. ex. vara fallet när ett ungt gift par vill adoptera därför att de vet att de inte kan få egna barn eller när fråga är om adoption av makes barn eller adoptivbarn. Av hänsyn till barnets bästa måste adoptant givetvis alltid uppfylla skäligena krav i fråga om mognad och skötsamhet. Gällande regler om förfarandet i adoptionsärenden ger emellertid tillräckliga garantier härför. Dessa förhållanden talar enligt min mening i och för sig till förmån för en sänkning av adoptionsåldern. Promemorieförslaget är emellertid inte förenligt med den tidigare nämnda Europarådskonventionen om adoption av barn, av vilken Sverige är bundet. Konventionen föreskriver nämligen en lägsta generell adoptionsålder om 21 år. Att, sedan myndighetsåldern i vårt land sänkts från 21 till 20 år, införa en generell åldersgräns för adoptioner på 21 år torde inte böra komma i fråga.

Jag har mot bakgrund av det sagda stannat för att förorda att den nuvarande generella adoptionsåldern 25 år behålls som huvudregel men att möjligheten till undantag härifrån vidgas. Det torde inte behöva möta några betänkligheter att medge undantag från 25-årsgränsen när fråga är om adoption av eget barn, makes barn eller makes adoptivbarn. I övrigt bör adoption vid lägre ålder än 25 år vara möjlig om synnerliga skäl föreligger. Härunder bör inrymmas det tidigare nämnda fallet att två unga makar vet att de inte själva kan få barn. En annan situation är att det är fråga om adoption av ett barn till närstående avliden släkting. För samtliga undantagsfall bör, som socialstyrelsen har förordat, gälla att vederbörande adoptant fyllt 20 år.

I enlighet med det sagda förordar jag att nuvarande undantagsregel i 4 kap. 1 § andra stycket FB ersätts med en bestämmelse av innehåll, att rätt att antaga adoptivbarn även tillkommer den som fyllt 20 men inte 25 år, om adoptionen avser eget barn, makes barn eller makes adoptivbarn eller om synnerliga skäl annars föreligger.

I Finland och Norge torde man vara beredd att genomföra motsvarande ändring i reglerna om adoptionsåldern. Även på dansk sida överväger man att införa vissa möjligheter för den som är under 25 år att antaga adoptivbarn.

Centerns kvinnoförbund har ifrågasatt, om inte 4 kap. 1 § FB bör jämkas redaktionellt så att det tydligare än f. n. framgår att ogifta personer kan antaga adoptivbarn. Jag kan inte finna att något förtydligande av lagtexten behövs på denna punkt.

Förbundet har i sitt remissyttrande också ifrågasatt införande av en regel om att adoption inte får ske förrän barnet är ett år gammalt. Enligt min mening finns emellertid inte anledning att överväga en sådan regel.

Följdändringar i annan lagstiftning. I det föregående har jag särskilt behandlat frågan om de föreslagna ändringarnas återverkningar i sak på namn-lagen samt arvs- och gåvoskatteförordningen.

Den år 1959 införda starka adoptionen innebar, som tidigare har framgått, att adoption i princip jämställdes med biologisk släktskap i familjerättsligt hänseende. Genomförs mina tidigare förslag om generell övergång från svag till stark adoption och om slopande av hävandereglerna, kommer adoptivbarn i familjerättsligt hänseende att så långt möjligt bli helt likställda med biologiska barn. De olikheter som står kvar är, såsom framhålls i departementspromemorian, betingade uteslutande av att vissa rättsregler enligt sakens natur inte tar sikte på adoptivförhållande, eftersom de bygger direkt på den biologiska släktskapen. Som exempel kan nämnas börds- och faderskapsreglerna i 1—3 kap. FB.

Även på andra rättsområden än det familjerättsliga likställs numera i allmänhet adoptivsläkt med biologisk släktskap. Också här finns emellertid regler som av nyss angivet skäl uppenbarligen tar sikte enbart på biologisk släktskap. Det förekommer emellertid också att skillnad görs mellan adoptivsläkt och biologisk släktskap, trots att en specialreglering för adoptivförhållanden ingalunda följer av sakens natur, i varje fall inte sedan alla kvarstående svaga adoptioner har omvandlats till starka adoptioner. Som exempel kan nämnas att adoptivsyskon inte alltid likställs med biologiska syskon, se t. ex. 1 § andra stycket 5. jordförvärvslagen (1965: 290) och 3 § 4. förköpslagen (1967: 868). I vissa andra fall kan det vara tveksamt huruvida bestämmelse, som rör föräldrar och barn, är avsedd att omfatta också adoptant och adoptivbarn.

Om släktskap på grund av adoption så långt möjligt i familjerättsligt hänseende likställs med biologisk släktskap, bör, som framhålls i promemorian, samma princip slå igenom också i annan lagstiftning. En kartläggning av bestämmelser som gör skillnad mellan biologisk släktskap och adoptivsläkt sker för närvarande genom justitiedepartementets försorg. Genomgången är tämligen tidskrävande, särskilt som man för varje särskilt fall måste undersöka huruvida viss specialreglering för adoptivförhållanden även i fortsättningen är nödvändig. Det torde inte möta något hinder att de ändringar jag tidigare har föreslagit genomförs för sig och behövliga följdändringar i annan lagstiftning något senare. Jag räknar med att kunna lägga fram förslag till dessa senare ändringar under år 1971. I samband därmed avser jag också att ta ställning till frågan huruvida det mycket stora antal rättsregler på olika håll, som uttryckligen likställer adoptivsläkt med biologisk släkt, bör ersättas av eller eventuellt kompletteras med en principförklaring i lagstiftningen om att adoptivbarn har samma rättsställning som biologiska barn.

Lagrådet

Lagrådet yttrade:

Vid tillkomsten 1958 av bestämmelserna om s. k. stark adoption uttalade föredragande departementschefen (se NJA II 1958 s. 166) angående de i detta hänseende i ärvdabalken föreslagna reglerna, att enighet syntes råda om att den rättsställning, som barnet finge genom denna adoptionsform, så väsentligt skilde sig från barnets ställning enligt äldre adoption, att de nya reglerna beträffande rätt till arv på grund av adoptivförhållandet borde gälla endast om domstol efter särskild prövning funnit, att en äldre adoption borde föras in under den nya lagstiftningen. I enlighet härmed upptogs i övergångsbestämmelser till lagstiftningen stadganden som innebär att, då adoption ägt rum enligt äldre bestämmelser och dylikt beslut av domstol icke meddelats, äldre lag äger tillämpning beträffande rätt till arv på grund av adoptivförhållandet.

I fråga om de i 1958 års lagstiftningsärende föreslagna adoptionsreglerna i övrigt torde utgångspunkten ha varit att dessa skulle tillämpas även på äldre förhållanden. I ett par hänseenden ansåg man dock — uppenbarligen på grund av sådana överväganden som föranlett de nämnda övergångsbestämmelserna beträffande arv — att äldre rätt borde tillämpas. Den viktigaste hithörande regeln var att äldre lag skulle tillämpas i fråga om underhållsskyldighet i adoptivförhållande, om inte domstol meddelat sådant beslut som förut nämnts.

Det är ägnat att väcka vissa betänkligheter att frångå den berörda, på vägande skäl grundade regleringen av övergångsförhållandena genom att, såsom föreslås, bestämmelserna om stark adoption nu generellt göres tillämpliga på de talrika äldre adoptionerna av den svaga formen.

I ett remissyttrande har, såsom anledning till förändring, anförts att frågan skulle komma i ett nytt läge till följd av 1969 års lagstiftning om arvsrätt för barn utom äktenskap efter fader och fädernefränder. Därvid har särskilt framhållits såsom anmärkningsvärt, att arvsrätt komme att föreligga även för barn som bortadopterats. De följder arvsrättsreformen kunde få i adoptionsfall måste dock ha uppmärksamats vid reformens genomförande och synes icke i och för sig innefatta skäl att nu och även i andra hänseenden göra ingripande ändringar beträffande arvsrätten vid adoption.

Om än någon särskild orsak icke synes förefinnas som påkallar lagändring, kan det svårligen bestridas att tidens gång inverkat på frågan om rättsverkningarna av äldre adoptioner. Redan från början var de 1958 tillkomna olika reglerna för de två adoptionsformerna ägnade att förorsaka missförstånd, och de förhoppningar man må ha hyst om förvandling i stor utsträckning av äldre svaga adoptioner till starka sådana har icke infriats. Möjligheterna till misstag och felbedömningar av arvsfrågor måste antagas

sedan dess ha ökat i och med att de äldre adoptionsreglerna kommit i skymundan vid sidan av de nya. Det måste härvid beaktas, att de äldre reglerna skulle kunna få betydelse under lång tid framåt. Det synes därför finnas skäl att sätta en slutpunkt för dessa reglers giltighet.

Verkningarna i praktiskt hänseende av att reglerna om stark adoption blir gällande även för äldre adoptioner rör, såsom framgår av det förut sagda, främst arvsrätt och underhållsskyldighet.

I sistnämnda hänseende består ändringen i att den subsidiära underhållsskyldighet som adoptivbarns naturliga föräldrar haft gentemot barnet avskaffas. Såsom departementschefen anfört är det sannolikt att denna underhållsskyldighet numera saknar nämnvärd praktisk betydelse. Även om i något enstaka fall sådan skyldighet fullgöres då reformen träder i tillämpning, talar intresset av enhetliga regler för att skyldigheten upphör. Förhållandet utgör dock ett skäl för visst anstånd med reformens ikraftträdande.

I arvsrättsligt hänseende är förslagets verkningar av större praktisk betydelse, och såsom framhållits i remissyttranden och av departementschefen kan verkningarna ibland bli överraskande för de berörda. Icke minst kan detta inträffa i fråga om arvsrätt för adoptivbarn och dess avkomlingar i förhållande till adoptantens släkt i det fall att adoptanten avlidit långt före reformens genomförande. Även i förhållandet mellan adoptivbarn som uppehållit förbindelse med sina naturliga släktingar kan opåräknade arvsförändringar uppkomma. Såsom departementschefen framhållit kan verkningarna ibland påkalla att testamenten och förmånstagareförordnanden upprättas eller ändras och är det angeläget att allmänheten bibringas kännedom om lagändringarna.

Med det sagda är icke förenligt att reformen får träda i kraft den 1 januari 1971, mycket kort tid efter det lagarna kan beräknas vara utfärdade. Något förhållande som gör reformen särskilt trängande förefinnes enligt lagrådets mening icke.

Lagrådet lämnar förslaget i ifrågavarande del utan annan principell erinran än att dagen för ikraftträdandet bör uppskjutas åtminstone till den 1 juli 1971.

Övriga delar av förslaget, som rör hävande av adoption och adoptionsåldern, föranleder ej erinringar. Om emellertid den generella övergången till stark adoption på sätt lagrådet förordat uppskjutes, bör även ikraftträdandet av övriga delar av förslaget få anstå till samma tidpunkt.

Förslaget till lag om ändring i föräldrabalken**4 kap. 5 §**

Enligt 5 § tredje punkten lagen (1969: 618) om fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap kan utredning angående faderskapet läggas ned, om det föreligger samtycke av modern eller särskilt förordnad förmyndare "enligt 4 kap. 5 § andra stycket föräldrabalken" till adoption av barnet. Den citerade hänvisningen bör jämkas på grund av de ändringar i 4 kap. 5 § föräldrabalken som nu föreslås. Lagrådet förordar att orden "andra stycket" i hänvisningen får utgå.

4 kap. 7 §

Om adoptanten ingår äktenskap med adoptivbarnet skall enligt denna paragraf all verkan av adoptionen upphöra såvitt angår adoptivbarnets ställning till adoptanten och dennes släktingar. I remissprotokollet beröres inte det fallet att adoptivbarn antagits av två makar och den ena av adoptivföräldrarna efter vunnen äktenskapsskillnad gifter om sig med adoptivbarnet. Då någon särskild regel inte ges för detta fall torde förslaget innebörd vara, att det nya äktenskapet ej skall inverka på adoptivförhållandet mellan adoptivbarnet och den andra av adoptivföräldrarna. Även enligt gällande rätt kan en tillämpning av hävningsreglerna i motsvarande fall leda till samma resultat. Förslagets ståndpunkt i denna del synes böra godtagas.

I de fall som anges i paragrafen skall all verkan av adoptionen upphöra såvitt angår adoptivbarnets ställning till adoptanten och dennes släktingar. Självfallet måste vid tillämpning av dessa regler med släkting likställas den som står i adoptivförhållande till adoptanten eller dennes skyldemän.

20 kap. 6 §

I fråga om förfarandet vid adoption förutsättes i remissprotokollet att de nuvarande bestämmelserna blir tillämpliga med allenast de jämkningar som betingas av att adoptivbarn kan adopteras på nytt. Enligt 4 kap. 5 § andra stycket i såväl den nuvarande som den föreslagna lydelsen erfordras vid adoption av den som fyllt 20 år ej samtycke av föräldrarna. Den föreslagna lydelsen torde vidare innebära, att vid adoption av adoptivbarn som fyllt 20 år icke heller adoptantens samtycke eller, om make adopterat andra makens barn, makarnas samtycke behöver inhämtas.

Enligt 20 kap. 6 andra stycket i dess gällande lydelse skall fader eller moder, vars samtycke till adoptionen ej erfordras, ändå höras där det kan ske. I enlighet därmed torde, i de undantagsfall där adoption av någon som fyllt 20 år förekommer, dennes föräldrar skola höras om så kan ske. Hänvisningen i stadgandets nu föreslagna lydelse till 4 kap. 5 § tredje stycket

åstadkommer emellertid den sakliga ändringen i förhållande till vad som nu gäller, att vid adoption av någon som fyllt 20 år hans föräldrar ej skall behöva höras. Då såvitt av remissprotokollet framgår en sådan saklig ändring av de gällande bestämmelserna ej varit avsedd och skäl torde finnas för föreskrift om att föräldrarna, respektive vid omadoption adoptanten, i dylika fall höras i adoptionsärendet — dessa synes i vart fall ha intresse av att underrättas om den sökta adoptionen — torde stadgandet böra omformuleras. Förslagsvis kan det ges lydelsen:

Fader eller moder, vars samtycke till adoptionen ej erfordras, varde ändock hörd, där det kan ske. Vid adoption av adoptivbarn skall i stället motsvarande gälla i fråga om hörande av adoptanten eller, om make adopterat andra makens barn, båda makarna. Finnes särskild förmyndare, vars samtycke ej erfordras, skall ock han höras.

Genom denna formulering blir även klarlagt att adoptants make i vissa fall skall höras.

Ö v e r g å n g s b e s t ä m m e l s e n

Till förtydligande av stadgandets innebörd vill lagrådet anmärka att, där est ett beslut om hävande meddelats före lagens ikraftträdande, äldre bestämmelser i fråga om rättsverkan av beslutet kommer att gälla även om beslutet vinner laga kraft först efter lagens ikraftträdande.

Förslaget till lag om ändring i lagen om ändring i föräldrabalken och förslaget till lag om ändring i lagen om införande av nya ärvdabalken

De föreslagna lagändringarna avser att genomföra den generella övergången till stark adoption. Lagändringarna består huvudsakligen i att vissa övergångsbestämmelser i 1958 års lagstiftning upphäves, nämligen dels en bestämmelse i 4 § lagen om införande av ärvdabalken, som avser de genom lagstiftningen införda adoptionsrättsliga arvsreglerna, dels stadganden i punkterna 1—3 i slutbestämmelserna till lagen om ändring i föräldrabalken, vilka hänför sig till övriga då nyinförda adoptionsregler.

Till grund för det remitterade förslagets ståndpunkt att man genom att upphäva de nu berörda övergångsbestämmelserna uppnår, att de 1958 genomförda ändringarna blir tillämpliga även på äldre adoptivförhållanden torde ligga uppfattningen, att ett sådant upphävande innebär att frågan blir att bedöma enligt vad som i allmänhet gäller om familjerättslig lagstiftning som promulgeras utan särskilda övergångsbestämmelser samt att principen härvidlag är att ny lagstiftning i sådant fall skall tillämpas även på äldre rättsförhållanden. Det lär också vara riktigt att en sådan allmän princip kan uppställas. Med hänsyn till de inledningsvis berörda speciella förhållandena i förevarande fall kan det dock ifrågasättas huruvida ett bort-

tagande av tidigare övergångsbestämmelser i och för sig alltid skulle leda till den tolkningen att den nya lagen skall tillämpas även på äldre förhållanden. Det kunde därför övervägas om icke upphävandet av de tidigare övergångsbestämmelserna borde kompletteras med en uttrycklig bestämmelse att, i följd av upphävandet, de genom 1958 års lagstiftning införda ändrade reglerna rörande adoptivförhållanden skall tillämpas på äldre adoptioner. Vissa svårigheter kan dock möta att ge en sådan regel erforderlig precision. Med hänsyn härtill och då vad som förekommit i lagstiftningsärendet inte lär ge utrymme för tvivel angående förslagets innebörd kan lagrådet godtaga detta utan sådan komplettering.

Departementschefen vid propositionens avlåtande

Vid propositionens avlåtande anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Geijer*, följande.

Lagrådet har i allt väsentligt lämnat de remitterade förslagen utan erinran. Detta gäller såväl förslaget om övergång för svag till stark adoption som förslagen rörande hävande av adoptivförhållande och adoptionsåldern. Lagrådet har emellertid hemställt, att reformens ikraftträdande uppskjuts åtminstone till den 1 juli 1971.

Som jag har framhållit i remissprotokollet kan den föreslagna övergången från svag till stark adoption i en del fall föranleda, att testamente eller förmånstagarförordnande upprättas eller ändras. Berörda personer bör ha skäligt rådrum för att kunna göra detta före ikraftträdandet. Jag föreslår därför att lagförslagen under 2) och 3), som rör övergången till stark adoption, får träda i kraft först den 1 juli 1971. Avsikten är att särskilda åtgärder skall vidtas för att informera allmänheten om reformen. Beträffande övriga förslag föreligger enligt min mening inte någon omständighet som föranleder att de bör träda i kraft senare än vad som har förordats i remissprotokollet eller således den 1 januari 1971.

Lagrådets förslag till ändring i 20 kap. 6 § andra stycket föräldrabalken torde bära godtagas med en mindre redaktionell jämkning.

Även lagrådets förslag till ändring i 5 § lagen (1969: 618) om fastställande av faderskapet till barn utom äktenskap bör genomföras.

Vissa redaktionella jämkningar bör vidare göras i de remitterade förslagen.

Utskottet

I propositionen läggs fram förslag till ändringar i adoptionslagstiftningen.

Adoption som sker enligt nu gällande bestämmelser brukar kallas stark adoption. Genom sådan adoption införlivas adoptivbarnet i rättsligt hänseende helt med adoptantens släkt samtidigt som de rättsliga banden mellan barnet och dess egen släkt skärs av. Reglerna om stark adoption infördes den 1 juli 1959. Dessförinnan fanns i vårt land endast s. k. svag adoption. Reglerna för sådan adoption innebär att arvsrätten mellan adoptivbarnet och dess biologiska släktingar i princip finns kvar. Adoptivbarnets arvsrätt efter adoptanten är underkastad den inskränkningen att arvsrätten inte får inkräkta på bröstarvinges laglott. Vidare har vid svag adoption adoptanten och dennes avkomlingar endast en begränsad arvsrätt efter barnet och i övrigt grundar adoptivförhållandet inte någon arvsrätt. Slutligen är de biologiska föräldrarna skyldiga att bidra till barnets underhåll, om adoptivföräldrarna blir ur stånd till det.

De nu angivna äldre arvs- och underhållsreglerna gäller fortfarande i fråga om adoptioner som har beviljats före den 1 juli 1959, om inte domstol på ansökan av adoptanten inom fem år från nämnda tidpunkt meddelat särskild förklaring att de nya reglerna skall tillämpas.

De i propositionen framlagda förslagen syftar till att så långt möjligt likställa alla adoptivbarn med andra barn i familjerättsligt hänseende. Sålunda föreslås att reglerna för stark adoption görs tillämpliga på kvarstående svaga adoptioner. Vidare slopas nuvarande möjligheter att häva adoption. Samtidigt införs möjlighet att adoptera ett tidigare adopterat barn. I propositionen föreslås dessutom vidgade möjligheter för den som är mellan 20 och 25 år att antaga adoptivbarn.

Övergången från svag till stark adoption föreslås träda i kraft den 1 juli 1971. I övrigt avses ändringarna träda i kraft kommande årsskifte.

I anledning av propositionen har väckts motioner som syftar till att reglerna om svag adoption även i fortsättningen skall få gälla då detta är ett önskemål i det enskilda fallet. I de likalydande motionerna I: 1362 av herrar Alexanderson och Ernulf och II: 1580 av fru Frænkel och herr Källstad yrkas sålunda att riksdagen för sin del måtte besluta om sådana övergångsbestämmelser till den nya lagstiftningen att adoptant genom ett anmälningsförfarande hos domstol under tiden fram till lagstiftningens ikraftträdande får möjlighet att bibehålla adoptionen enligt reglerna om svag adoption. Vidare yrkas att riksdagen skall hemställa att såvitt möjligt effektiv information ges om innebörden av övergången från svag till stark adoption och om möjligheten att låta svag adoption bestå. I de likalydande motionerna I: 1363 av fru Florén-Winther och fröken Stenberg och II: 1581 av herr Nordstrandh hemställs att svag adoption skall kunna bibehållas, om kontra-

henterna så önskar. Motionärerna vill också att riksdagen skall uttala att kontrahenterna i äldre adoptivförhållanden bör tillfrågas om de önskar övergång till stark adoption.

Som skäl för den år 1959 genomförda övergången från svag till stark adoption åberopades att adoptivbarn normalt får en mycket stark anknytning till adoptanten och dennes släkt, under det att den faktiska förbindelsen mellan barnet och dess biologiska släkt, särskilt vid spädbarnsadoption, som regel definitivt upphör vid adoptionen. Den möjlighet till frivillig övergång från svag till stark adoption i fråga om äldre adoptivförhållanden, som fanns under ett antal år närmast efter lagstiftningens ikraftträdande, utnyttjades emellertid i mycket ringa utsträckning. Som en följd härav gäller för ett stort antal adoptioner alltså de äldre reglerna. Trots att adoptionsinstitutet i princip är grundat på viljeförklaringar av de berörda parterna eller deras ställföreträdare kan därför vägande skäl anföras för att nuvarande regler om arvsrätt och underhåll vid adoptivförhållanden görs tillämpliga även på äldre adoptioner. Särskilt må framhållas att i det stora flertalet äldre adoptivförhållanden såväl adoptivföräldrarna som adoptivbarnet torde utgå från att barnet rättsligt sett är likställt med ett adoptantens eget barn, en missuppfattning som uppenbarligen kan medföra felaktig rättstillämpning, samt att eljest motiverade testamentariska eller andra dispositioner inte kommer till stånd. En reform i nu beskriven riktning kan ske genom att, som föreslagits i propositionen, de vid 1958 års lagstiftning beslutade övergångsbestämmelserna upphäves.

Vad sålunda anförts hindrar dock inte att det kan finnas vissa adoptionsfall, där omständigheterna är sådana att det framstår som starkt motiverat att reglerna för den svaga adoptionen får gälla även i fortsättningen. En inte ovanlig situation är den att en person adopterat sin makes barn i tidigare äktenskap utan att barnet därför avbrutit sin förbindelse med den andre av sina biologiska föräldrar. I ett sådant fall kan det mycket väl vara bäst överensstämmande såväl med adoptantens och de biologiska föräldrarnas önskemål som med adoptivbarnets bästa att den svaga adoptionen består. Ett annat fall är då ett barn, som mistat sina föräldrar, adopteras av någon av dessas anhöriga. Både i sådana och i andra fall framstår det som önskvärt och även i överensstämmelse med principen, att adoptionen är grundad på en viljeförklaring av de därav berörda, att kontrahenterna i adoptivförhållandet får möjlighet att låta det rättsläge bestå som förutsattes bli rådande efter adoptionen. På grund av det anförda bör lagstiftningen ge möjlighet till undantag från den generella regeln om övergång till stark adoption.

Att, som föreslås i motionerna I: 1363 och II: 1581, tillfråga kontrahenterna i alla äldre adoptivförhållanden huruvida de önskar övergång till stark adoption torde i praktiken inte vara en framkomlig väg med hänsyn till svårigheterna att få fram uppgifter om framför allt äldre adoptioner. Enligt utskottets mening bör i stället väljas den lösning med ett anmälningsför-

farande, som anvisats i motionerna I: 1362 och II: 1580. Anmälningsförfarandet bör dock utformas så att anmälan kan göras av både adoptant och adoptivbarn.

I enlighet med det anförda tillstyrker utskottet att reglerna för stark adoption görs tillämpliga även för svag adoption utom i de fall där adoptant eller adoptivbarn före den 1 juli 1971 hos domstol anmäler att han önskar bibehålla adoptionen enligt reglerna för svag adoption. De i propositionen framlagda förslagen till lag om ändring i lagen om ändring i föräldrabalken och lag om ändring i lagen om införande av nya ärvdabalken bör jämkas i enlighet härmed.

Vad härefter gäller behovet av information angående den nya lagstiftningen framhålles i propositionen bl. a. att ändringarna i arvsreglerna i vissa fall kan påkalla att testamente upprättas eller ändras samt att det också i en del fall kan bli aktuellt att jämka förmånstagarförordnanden. Det är därför särskilt angeläget att allmänheten får god kännedom om de förestående lagändringarna. Särskilda åtgärder planeras för att informera allmänheten om reformen. Utskottet vill starkt understryka betydelsen av att sådan information kommer till stånd. För att det av utskottet förordade anmälningsförfarandet om bibehållande av svag adoption skall få praktisk betydelse är det också, som anføres i motionerna I: 1362 och II: 1580, av vikt att en intensiv information riklas till dem som berörs av anmälningsmöjligheterna. Med hänsyn till den korta tid som står till förfogande för anmälan till domstol, bör informationen sättas in utan dröjsmål. Vad utskottet i denna del anført bör, som förordas i motionerna I: 1362 och II: 1580, bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.

Utöver vad ovan anförts har utskottet icke funnit anledning till erinran mot de i propositionen framlagda förslagen.

Utskottet hemställer,

A. att motionerna I: 1363 och II: 1581, såvitt avser yrkandet under II, icke föranleder någon riksdagens åtgärd;

B. att riksdagen — med förklaring att de under punkterna 2) och 3) i propositionen nr 186 framlagda förslagen till lag om ändring i lagen (1958: 640) om ändring i föräldrabalken och lag om ändring i lagen (1958: 638) om införande av nya ärvdabalken icke kunnat i oförändrat skick antagas — i anledning av motionerna I: 1362 och II: 1580 samt I: 1363 och II: 1581, samtliga motioner i denna del, för sin del antager lagförslagen med de ändringarna att lagarna erhåller följande såsom *utskottets förslag* betecknade lydelse.

2) Förslag

till

Lag**om ändring i lagen (1958: 640) om ändring i föräldrabalken***(Kungl. Maj:ts förslag)**(Utskottets förslag)*

Härigenom förordnas, att punkterna 1—3 i övergångsbestämmelserna till lagen (1958: 640) om ändring i föräldrabalken skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1971.

Härigenom förordnas, att punkterna 1—3 i övergångsbestämmelserna till lagen (1958: 640) om ändring i föräldrabalken skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1971. *Punkt 2 gäller dock fortfarande i fråga om adoptivförhållande där adoptanten eller adoptivbarnet före den 1 juli 1971 hos rätten skriftligen anmält att äldre lag alltjämt skall tillämpas på adoptionen. Anmälan göres hos rätten i den ort där adoptanten respektive adoptivbarnet har sitt hemvist.*

3) Förslag

till

Lag**om ändring i lagen (1958: 638) om införande av nya ärvdabalken***(Kungl. Maj:ts förslag)**(Utskottets förslag)*

Härigenom förordnas, att 4 § lagen (1958: 638) om införande av nya ärvdabalken skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1971. Paragrafen gäller dock fortfarande i fråga om rätt till arv på grund av adoptivförhållande och till underhållsbidrag ur kvarlåtenskap efter den som avlidit dessförinnan.

Härigenom förordnas, att 4 § lagen (1958: 638) om införande av nya ärvdabalken skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1971. Paragrafen gäller dock fortfarande i fråga om rätt till arv på grund av adoptivförhållande och till underhållsbidrag ur kvarlåtenskap efter den som avlidit dessförinnan. *Paragrafen gäller även i fall då adoptanten eller adoptivbarnet gjort anmä-*

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

lan om fortsatt tillämpning av äldre lag enligt vad som föreskrives i lagen (1970: 000) om ändring i lagen (1958: 640) om ändring i föräldrabalken.

C. att riksdagen antager de under punkterna 1) samt 3) — 6) i propositionen upptagna förslagen;

D. att riksdagen i anledning av motionerna I: 1362 och II: 1580, såvitt avser informationsfrågan, i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet anfört härom.

Stockholm den 8 december 1970

På första lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Alexanderson (fp), Erik Svedberg (s), fröken Mattson (s), herrar Hjorth (s), Svanström (cp)*, fru Lindström (s), herrar Sörenson (fp) och Lidgard (m);

från andra kammaren: fröken Bergegren (s)*, herrar Wiklund i Stockholm (fp), Jönsson i Malmö (s)*, Hansson i Piteå (s)*, Oskarson (m), Polstam (cp)*, Jadestig (s) och fru Jonäng (cp).

* Ej närvarande vid utskottets justering.

Reservation

Vid B. och D. i utskottets hemställan

av herr Erik Svedberg, fröken Mattson, herr Hjorth, fru Lindström, fröken Bergegren, herrar Jönsson i Malmö, Hansson i Piteå och Jadestig (samtliga s), vilka ansett

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 25 med orden "Vad sålunda" och slutar på s. 26 med orden "framlagda förslagen" bort ersättas med text av följande lydelse.

Tanken bakom den år 1959 genomförda övergången från svag till stark adoption var att adoptionens rättsverkningar borde anpassas till det förhållandet att adoptivbarn normalt får en mycket stark anknytning till adoptanten och dennes släkt, medan den faktiska förbindelsen mellan barnet och dess biologiska släkt, särskilt vid spädbarnsadoption, som regel definitivt upphör vid adoptionen. Genom att den möjlighet till frivillig övergång från svag till stark adoption i fråga om äldre adoptivförhållanden, som fanns under ett antal år närmast efter lagsliftningens ikraftträdande, utnyttjades i mycket ringa utsträckning, gäller för ett stort antal adoptioner alltjämt regler, vilka återspeglar en föråldrad syn på adoptionsinstitutet. Beträffande dessa adoptioner talar enligt utskottets mening vägande skäl för att bringa reglerna om arvsrätt och underhåll samt andra rättsliga förhållanden i bättre överensstämmelse med en modern uppfattning om vilka rättsverkningar en adoption bör medföra. Detta är särskilt angeläget med hänsyn till att i det stora flertalet adoptivförhållanden, som regleras av den äldre lagstiftningen, såväl adoptivföräldrarna och barnet som barnets biologiska föräldrar torde utgå från att barnet rättsligt sett är likställt med ett adoptantens eget barn, en missuppfattning som uppenbarligen kan medföra allvarliga rättsförluster.

Då det gäller de i motionerna framställda önskemålen att ge berörda parter möjlighet att, beroende på omständigheterna i det särskilda fallet, avgöra om de önskar övergång från svag till stark adoption, får utskottet anföra följande. Att, som föreslås i motionerna I: 1363 och II: 1581, tillfråga kontrahenterna i alla äldre adoptivförhållanden huruvida de önskar övergång till stark adoption torde i praktiken inte vara en framkomlig väg med hänsyn till svårigheterna att få fram uppgifter om framför allt äldre adoptioner. Det i motionerna I: 1362 och II: 1580 framförda förslaget att berörda parter skulle ges möjlighet att anmäla sin önskan att äldre regler skall fortfara att gälla för adoptivförhållandet förutsätter enligt utskottets mening att anmälnings- eller ansökningstiden bestämmas till minst tre år för att alla eller i huvudsak alla adoptivbarn under denna tid skall uppnå sådan ålder att de har möjlighet att själva bedöma, vilket regelsystem de vill att adoptionen skall vara underkastad. Detta skulle emellertid medföra att de nya adoptionsreglerna över huvud taget inte kunde bli tillämpliga på äldre adoptioner förrän efter ytterligare en flerårig övergångstid, trots att i det stora flertalet fall en omedelbar övergång till stark adoption torde motsvara de berörda parternas önskemål och uppfattning om vad som bör gälla. Härtill kommer att en lagstiftning av nu antytt slag skulle bli tekniskt komplicerad. Utskottet delar därför departementschefens uppfattning att den föreslagna ordningen är förenad med olägenheter som knappast uppvägs av de fördelar som skulle stå att vinna för ett ytterst ringa fåtal adoptivbarn. Med hänsyn härtill och då de arvsrättsliga konsekvenserna av en övergång från svag till stark adoption i förekommande fall kan motverkas ge-

nom testamentariska förordnanden saknas enligt utskottets mening anledning att bibehålla de äldre rättsreglerna för vissa adoptioner.

Utskottet tillstyrker därför att — som föreslås i propositionen — reglerna för stark adoption vid lagstiftningens ikraftträdande görs tillämpliga på alla kvarstående svaga adoptioner. Motionsyrkandena avstyrkes i denna del.

Vad härefter gäller behovet av information angående den nya lagstiftningen i nu berörd del framhåller departementschefen bl. a. att de föreslagna ändringarna i arvsreglerna i vissa fall kan påkalla att testamente upprättas eller ändras samt att det också i en del fall kan bli aktuellt att jämka förmånstagarförordnanden. Det är därför särskilt angeläget, anför han, att allmänheten får kännedom om de förestående lagändringarna. Departementschefen avser också att före ikraftträdandet vidtaga särskilda åtgärder för att informera allmänheten om reformen. Med hänsyn till det anförda är några åtgärder från riksdagens sida inte påkallade. Utskottet avstyrker därför motionerna I: 1362 och II: 1580 även i denna del.

Utskottet biträder även övriga genom propositionen föreslagna ändringar i adoptionslagstiftningen.

dels att utskottet under B. och D. bort hemställa,

B. att riksdagen med avslag på motionerna I: 1362 och II: 1580 samt I: 1363 och II: 1581, samtliga motioner i denna del, antager de under punkterna 2) och 3) i propositionen nr 186 framlagda förslagen till lag om ändring i lagen (1958: 640) om ändring i föräldrabalken och lag om ändring i lagen (1958: 638) om införande av nya ärvdabalken;

D. att motionerna I: 1362 och II: 1580, såvitt avser informationsfrågan, icke föranleder någon riksdagens åtgärd.